

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЦЕНТР ОХОРОНИ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ПАМ'ЯТОК АРХЕОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ
ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ПОЛТАВСЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

**ЗВІД
ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ
УКРАЇНИ:
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ**

Диканський район

Полтава
ТОВ «АСМІ»
2011

УДК 908(477.53)
ББК 63.3(4Укр-4Пол)-7
3-43

***Друкується за рішенням Вченої ради Полтавського краєзнавчого музею.
Протокол № 7 від 14 вересня 2011 р.***

Головна редакційна колегія:

Волошин Ю.В., доктор історичних наук, Полтавський національний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка;

Киридон А.М., доктор історичних наук, Київський міжнародний університет;

Кривошея В.В., доктор історичних наук, заступник директора Українського інституту національної пам'яті;

Мокляк В.О., заступник директора з наукової роботи Полтавського краєзнавчого музею;

Супрун Т.Ю., учений секретар Полтавського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України;

Супруненко О.Б., кандидат історичних наук, заслужений працівник культури України;

Титаренко В.П., доктор історичних наук, Полтавський національний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка;

Титова О.М., кандидат історичних наук, директор Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПІК;

Фасій Г.І., начальник управління культури Полтавської облдержадміністрації;

Фесик К.Б., директор Полтавського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України;

Якименко М.А., доктор історичних наук, професор, Полтавська державна аграрна академія.

Упорядкування, підготовка до друку В.О. Мокляка

При передруку, чи іншому використанні матеріалів, посилання на джерело обов'язкове.

***Відповідальність за достовірність наведених фактів,
правильність цитування несуть автори статей.***

Автори статей: В.А. Андрієць, В.М. Бака, Т.А. Бобровський, С.І. Бочарова, П.Я. Гавриш, Я.М. Городницька, О.П. Єрмак, А.Г. Заїка, О.І. Калашник, С.В. Калашник, І.М. Кулатова, О.С. Лимар, К.М. Мироненко, В.О. Мокляк, А.М. Наговіцина, В.А. Павленко, Г.М. Ротар, О.А. Скирда, В.П. Скорик, Р.А. Стеблій, О.Б. Супруненко, А.І. Тимошук, О.М. Ткаченко, О.В. Халимон, Н.Ф. Шаповал, В.В. Шерстюк, А.Л. Щербань.

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область.

3-43 Диканський район [Текст] = Register of Monuments of History and Culture of Ukraine: Poltava Region. Dikanka district/ [упорядн., наук. ред. В.О. Мокляк]; автори статей: В.А. Андрієць, В.М. Бака, Т.А. Бобровський та ін. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – 360 с., іл.

ISBN 978-966-182-176-6

Пропоноване увазі читача видання продовжує серію публікацій матеріалів до «Зводу пам'яток історії та культури України», що знаходяться на території Полтавської області. Даний випуск присвячений пам'яткам природи, археології, історії, архітектури та техніки, що розташовані на території Диканського району Полтавської області.

УДК 908(477.53)
ББК 63.3(4Укр-4Пол)-7

© Полтавський краєзнавчий музей, 2011.

© Автори статей, 2011

© В.А. Андрієць, В.О. Мокляк, М.О. Радченка,

В.В. Шерстюка, О.Б. Супруненка, ілюстрації, 2011

© ТОВ «АСМІ», оформлення, 2011

ISBN 978-966-182-176-6

на: Енциклопедичний довідник / За ред. А.В.Кудрицького. – Київ.: Українська енциклопедія, 1992. – С. 93 – 94; Ковпаненко Г.Т. Племена скіфського часу на Ворсклі. – Київ.: Наук. думка, 1967. – С. 15, 51. – Рис. 25:8-11; Сидоренко Г.О., Махно Є.В., Телегін Д.Я. Довідник з археології України. Полтавська область. – Київ.: Наук. думка, 1982. – С. 48.

А.Л. Щербань, В.В. Шерстюк

252. Курганний могильник I, майдан (скіфський час, VII-IV ст. до н.е. (?), XVII-XVIII ст.) (археол.)

Знаходиться на дещо підвищеному вододілі, утвореному струмком, що тече балкою Победриною (Засулиною), та його лівою притокою, за 0,20 км від східної околиці села (колишньої МТФ). На півночі обмежений невеликим вибалком, що відділяє могильник від курганного могильника II, на північному сході та сході – лісосмугами.

Кургани та майдани могильника (біля кол. х. Федорівка-Якубівка) і розміщених поряд (у складі групи II та ін.) вперше попали до кола зору науковців 1873 р., у зведенні даних зборів анкетування Центрального статистичного комітету, опублікованих М.О. Макаренком. У названих матеріалах міститься інформація про розміщення на території найближчої околиці су-

часного с. Федорівка (за 250 м, тобто, в межах груп I-II) 4 майданів («городків») розмірами (довжина-ширина-окружність): 40 x 40 x 160 саженив (83 x 83 x 342 м), 23 x 23 x 91 (49 x 49 x 193), 30 x 30 x 120 (64 x 64 x 254), 18 x 18 x 75 (38 x 38 x 159). Майдани мали округлу в плані форму, бугристу, зарослу травою поверхню. У першого збереглися два вали довжиною по 55 та шириною – 8 кроків, входи були з півночі та заходу; у другого – два вали з півдня, розмірами 100 x 8 кроків, з виходом теж на південь; у третього – також два вали з півдня, розмірами 63 x 8 кроків, і з виходом на південь. Вже на середину XIX ст. було зруйновано вибиранням глини двоє з цих «городків», зберігся лише перший. Можливо, саме його рештки і були виявлені під час розвідок 2004 р. (див. нижче). Також анкетувальники згадували ще про 24 кургани в околиці села, в т.ч. у межах сучасного могильника II.

Насипи курганів навколо селища Федорівка I оглядалися 1953 р. Г.Т. Титенко (Ковпаненко), відзначивши наявність 30 насипів біля села, щоправда інформація про це міститься лише в щоденниковій документації. Могильник обстежувався 1983 р. Л.М. Луговою та С.А. Луговим з метою укладання паспортної документації на пам'ятку.

Виходячи зі складеного ними плану, до складу пам'ятки місцевого значення – групи курганів біля с. Федорівка потрапили насипи могильників I – III та зольники селища Федорівка I. На місці могильника I тоді було зафіксовано 2 насипи (№№ 1 – 2).

Могильник відомий за реєстром пам'яток археології Полтавської області, укладеному Г.О. Сидоренко, Д.Я. Телегіним та Є.В. Махно 1982 р. як група курганів у складі 8

насипів (за даними карт 1971 р.). Згадуються кургани серед інших в околиці села і в статті довідника «Полтавщина» 1992 р.

У 2004 р. могильник оглядався О.Б. Супруненьком, В.В. Шерстюком, К.М. Мироненком.

Усього за результатами обстежень 2004 р. нараховано 12(13) насипів. Їх висота становить – 0,25 – 1,70 м, діаметр – 15 – 40 м. Насип № 1 – майдан з двома проходами, майже по вісі захід-схід. Ледве помітний на поверхні насип № 12, можливо, є природним підвищенням.

Вся територія могильника розорюється.

Відповідно до мап-«трьохверстовок» кінця 1860-х рр. та 1920 р. група нараховувала 7 насипів, 1 курган з цього могильника був порівняно великих розмірів. На карті колгоспних угідь 1971 р. тут позначено 8 насипів.

На топокарті М 1:25 000 по зйомках 1954 р. та на подібній дрібномасштабнішій і пізнішій карті масштабом 1:10 000 1978–1982 рр. на цій ділянці містяться позначки шести насипів, чотири з яких із відносними висотами 0,90–1,40 м. На першій також у південно-східній частині могильника вказана наявність значного заглиблення до – 4 м в оточенні трьох насипів, що можна вважати своєрідним окресленням наявності у групі майдану, існування якого підтверджується і документально, і за результатами розвідок. З північно-західного краю біля одного з курганів також є позначка ями, що теж опосередковано вказує на наявність на цьому місці на сьогодні візуально ще не зафіксованого майдану, певно, одного з описуваних у матеріалах статкомітету 1873 р.

Археологічні розкопки не проводилися.

Курганний могильник І разом із іншими курганами та групами околиці

села Рішенням Виконавчого комітету Полтавської обласної ради народних депутатів за № 165 від 23 квітня 1984 р. за індексом 1.3.1769-2.16.5 взятий на облік як пам'ятка археології місцевого значення. Зважаючи на своє окремішне розміщення, доцільним бачиться оформлення цієї колишньої частини пам'ятки археології в окремий об'єкт. Для цього ця група курганів включена Наказом управління культури Полтавської ОДА № 299 від 20 вересня 2010 р. до Списку щойновиявлених об'єктів археології Полтавської області. Здогадно, ця група курганів є некрополем одного із селищ скіфського часу округи, і мала у своєму складі набагато більше насипів та майданів.

Джерела та література: Паспорт: Курганна група, Полтавська область, Диканський район, Великорудківська сільська Рада, с. Федорівка. Індекс 1.3.1769-2.16.5. [Лугова Л.М.] // Архів ЦОДПА; Карта: в 1 дюйме 3 версты. Ряд XXIII. Лист 13. Губ. Полтавской и Харьковской / Строющаяся жел. дор. нанесена схематически. – Москва: Литография Картографического Отдела Корпуса Военных Топографов, печатано в сентябрі 1920 г. // НА ЦОДПА. – Ф. 7 к/м. – Спр. 15. – Арк. 2; План землеустройства к-пу ім. Карла Маркса, село Велика Рудка Диканського району Полтавської обл. УРСР. Масштаб 1:25 000. 1971 р. // НА ЦОДПА. – Ф. 7 к/м. – Спр. 52. – Арк. 10; X-41-64-A-г-4. М 1:10 000. – Киев, 1978 – 1984 гг.; X-41-64-B-6. М 1:25 000 / Главное управление геодезии и картографии ГГК СССР. Съёмка 1954 г. 13-X-65 г.; Титенко Г.Т. Дневник работ Ворсклинского отряда Средне-Днепровской экспедиции ИА АН УССР за 1953 год // ИА НАНУ. – Ф.е. – 1953/96. – Арк. 28; Шерстюк В.В., Супруненко О.Б., Мироненко К.М. Звіт про археологічні обстеження території Диканського району з підготовки археологічної частини тому «Зводу пам'яток історії та культури» по Полтавській області у 2004 р. // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф.е. – Спр. 430. – Арк. 42. – Рис. 2:31; 55-57; Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии: Сб. топографических сведений. – Полтава: изд.

ПУАК, 1917. – С. 44 – 45, 91; Велика Рудка // Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А.В.Кудрицького. – Київ.: Українська енциклопедія, 1992. – С. 93 – 94; Сидоренко Г.О., Махно Є.В., Телегін Д.Я. Довідник з археології України. Полтавська область. – Київ.: Наук. думка, 1982. – С. 48.

В.В. Шерстюк

253. Курганний могильник II (скіфський час, VII–IV ст. до н.е. (?)) (археол.)

Знаходиться на дещо підвищеному вододілі, утвореному струмком, що тече балкою Победриною (Засулиною), та його лівою притокою, за 0,40 м на північний схід від північно-східної околиці с. Федорівка, і за 0,30 км на північ від курганного могильника I в околицях цього ж населеного пункту.

Кургани та майдани могильника, як і могильника I в околицях села, описані М.О. Макаренком на основі даних анкетування 1873 р., про що говорилося в статті до курганного могильника I, тому знову їх характеристика наводитися не буде.

Заочно могильник (а, можливо, і могильник I) відкритий 1945 р. Г.О. Сидоренко. Тоді зі слів гр. А.І. Ребра було зафіксовано наявність за 0,30 – 0,40 км на схід від села групи курганів з 10 могил. Кургани навколо селища Федорівка I оглядалися 1953 р. Г.Т. Титенко (Ковпаненко), яка відзначила наявність 30 насипів курганів біля села, щоправда інформація про це міститься лише в щоденниковій документації. Могильник обстежувався 1983 р. Л.М. Луговою та С.А. Луговим з метою укладання паспортної документації на пам'ятку. Виходячи зі складеного ними плану, до пам'ятки місцевого значення – групи курганів біля с. Федорівка потрапили насипи могильників I – III та зольники селища Федорівка I. На місці могильника II тоді було зафіксовано 8 насипів (№№ 3 – 10).

Могильник відомий за реєстром пам'яток археології області, укладеним Г.О. Сидоренко, Д.Я. Телегіним та Є.В. Махно 1982 р., як група курганів у складі 9 насипів (за даними карт 1971 р.). Згадуються ці кургани серед інших в околиці села і в статті довідника «Полтавщина» 1992 р.

У 1998 р. оглядався А.Л. Щербанем, котрий нарахував тут 5 насипів, 2004 р. обстежувався О.Б. Супруненьком, В.В. Шерстюком, К.М. Мироненком.

Розташований на краю підвищення лівого берега струмка, що тече балкою Засулиною (Зозулиною). Зі сходу група обмежена лісосмугою, з півдня – невеликим вибалочком, що відокремлює її від курганного могильника I. За результатами розвідок 2004 р. виявлено 7 курганних насипів, що розміщені ланцюгом майже по вісі південь–північ, уздовж лісосмуги. Усі розорюються. Висота курганів становить 0,40–1,50 м, діаметри – 12–30 м.

Територія могильника розорюється.

Відповідно до мап-«трюхверстовок» кінця 1860-х рр. та 1920 р. нараховувала 7 насипів, 1 курган з цього могильника був порівняно великих розмірів. На карті колгоспних угідь 1971 р. тут позначено 9 насипів.

На топокарті X-41-64-Б-б по зйомках 1954 р. у складі могильника зафіксовано 9 насипів, найбільший із яких мав відносну висоту 1,70 м, а на картах 1978 – 1982 рр. на цій ділянці містяться позначки вже лише двох насипів, один із яких теж має висоту 1,70 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Курганний могильник II разом із іншими курганами та групами околиці села Рішенням Виконавчого комітету Полтавської обласної ради народних депутатів за № 165 від 23 квітня 1984 р. за індексом 1.3.1769-2.16.5 взятий на облік як пам'ятка археології

Наукове видання

Упорядник – **МОКЛЯК** Володимир Олександрович

**ЗВІД ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ:
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ**

Диканський район

Відповідальні за випуск: В.О. Мокляк, Т.Ю. Супрун, К.Б. Фесик,
Комп'ютерна верстка – В.В. Радченко
Англійський текст – М.Г. Кондратенко

Підписано до друку 15.11.2011 р.
Формат паперу 70×100/16.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 29,3. Тираж 400 пр. Зам. № 4266.

Видавець і виготовлювач ТОВ «АСМІ».
36011, м. Полтава, вул. В. Міщенко, 2.
Тел./факс: (0532) 56-55-29.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК №3357 від 25.12.2008 р.